ВІДГУК ОПОНЕНТА

на дисертаційну роботу Берези Валерія Володимировича «Інтеграція механізмів та систем управління організаційно-правовою безпекою в менеджмент суб'єктів аграрного бізнесу: теорія, методологія, практика», поданої на здобуття наукового ступеню доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 - економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Актуальність теми дисертаційного дослідження визначається потребою вирішення складних проблем, пов'язаних з організаційно-правовою безпекою суб'єктів аграрного бізнесу. В умовах неоднозначного та складного періоду, що проходить держава в останні роки, виняткового значення набувають проблеми забезпечення стійкого розвитку суб'єктів ключових галузей національної економіки. Особливо актуальним це питання є в контексті воєнно-політичних викликів та євроінтеграційних процесів, що формують додаткові загрози та можливості. Досить проблемним у цьому питанні є процес забезпечення розвитку окремого господарюючого суб'єкта.

Відтак на перший план функціонування господарюючого суб'єкта поступово виходить організаційно-правова система, як потенційна основа його стратегічного розвитку. І саме процес підтримання достатнього рівня її безпеки стає основою для створення передумов економічного зростання управлінської системи суб'єктів. Низький рівень організаційно-правової безпеки суб'єктів агробізнесу обумовлено неефективністю державного управління, їх недостатньою зорієнтованістю на захист національних інтересів в економічній і соціальній сферах, а також непослідовністю та безсистемністю у здійсненні реформ, недосконалістю національного законодавства щодо забезпечення організаційно-правової безпеки та ефективного управління. Це вимагає більш системного дослідження сутності організаційно-правової безпеки та можливих шляхів її забезпечення.

У дисертації розглянуті чинники формування інтегрованих систем управління організаційно-правовою безпекою суб'єктів аграрного бізнесу з метою запровадження стратегічних моделей розвитку та механізмів реагування на зміни зовнішнього й внутрішнього середовища для забезпечення рівноваги інтересів та нівелювання можливих загроз. Результати дослідження мають практичне значення для вирішення важливої

проблеми щодо забезпечення організаційно-правової безпеки функціонування суб'єктів аграрного бізнесу, що обумовило вибір теми дисертаційного дослідження.

Актуальність теми підтверджується і тим що робота є складовою науково-дослідницьких тем установи, де виконана роботі.

Оцінюючи дисертаційне дослідження можна стверджувати, що виконана робота актуальна та має теоретичне і практичне значення. Це свідчить про те, що досліджені у дисертації проблеми відповідають сучасним потребам розвитку науки. Проте подальшого вдосконалення потребують теоретико-методологічні підходи до оцінки управлінських стратегій та удосконалення механізмів організаційно-правової безпеки аграрних підприємств.

Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень і результатів представлених в дисертації

Достовірність та обґрунтованість зроблених висновків і рекомендацій визначається сукупністю викладених наукових результатів. Форма представлення результатів досліджень свідчить про достатню теоретичну підготовку здобувача та вміння працювати з емпіричним матеріалом. В ході дослідження автором опрацьована суттєва кількість літературних джерел, серед яких праці вітчизняних і закордонних фахівців, нормативно-правові документи, що нині є регуляторними нормативними актами. Використано значний масив даних, що наведені в тексті. Теоретичною і методичною основами дослідження є положення вітчизняної та зарубіжної економічної науки від часу формування класичних економічних теорій ринків до сучасних наукових розробок щодо функціонування ринкової економіки, стратегії соціально-економічного розвитку та механізмів організаційно-правової безпеки господарюючих суб'єктів.

Глибина роботи сприймається як інструмент упорядкування, узагальнення поняття «організаційно-правова безпека суб'єктів агробізнесу», основних чинників макро- і мікро середовища, що обумовлюють критерії оцінки результативності аграрних підприємств. Останнє положення дуже важливе, тому що на теоретичному рівні розкриває нову суть економічної науки через механізми, що забезпечують ефективність організаційно-правової політики на мікрорівні з посиленням її впливу на темпи економічного зростання в умовах впливу управлінських процесів. Під таким

кутом зору сприймається чітка логіка побудови дисертаційної роботи в цілому.

Наукова новизна положень, висновків та результатів дисертації

Серед досягнень дисертанта слід відмітити обґрунтування концептуальних засад побудови інтегрованої системи управління організаційно-правовою безпекою підприємства, детермінанти розвитку якої базуються на основі інтегрованого блоку з визначеними стратегічними завданнями та виокремленими стратегіями, та яка включає організаційний й правовий блок. Важливими рисами авторського бачення є напрями визначення моделі функціонування інтегрованих систем управління організаційно-правовою безпекою з використанням сучасного інструментарію теорії менеджменту, які включають формування стратегій розвитку господарюючих суб'єктів аграрного бізнесу на основі теоретико-ігрової моделі, методів теорії корисності, векторної оптимізації, ситуаційного управління з інгредієнтом функціоналу оцінювання.

Особливо необхідно відмітити методологічні засади діагностики діяльності суб'єктів аграрного бізнесу за наявності потенційних джерел загроз в організаційно-правовій безпеці, які базуються на виділенні організаційної та правової складових та їх декомпозиції на окремі сфери.

В процесі дослідження ставилося завдання і отримані результати щодо методологічної оцінки досліджуваних суб'єктів аграрного бізнесу за можливими загрозами в організаційно-правовій безпеці, що відрізняється їх розподілом на матриці розміщення за інтегральними значеннями, які відображають значення правової та організаційної складових із відокремленням чотирьох кластерів підприємств. В дослідженні розвинуті та удосконалені теоретичні основи організаційно-правової безпеки суб'єктів аграрного бізнесу як детермінованого стану, в якому підприємство здатне функціонувати як самостійний суб'єкт господарювання, зберігати свою організаційну, юридичну та майнову цілісність, здійснювати діяльність, яка відрізняється від основної (фінансову та інвестиційну), входити до об'єднань та здійснювати ефективне внутрішнє управління шляхом забезпечення інтересів, потреб та цінностей зацікавлених сторін в його діяльності.

Значну увагу приділено загальнонауковим проблемам з'ясування категорійного апарату, зокрема, наукове тлумачення поняття «безпека підприємства», а також класифікації загроз організаційно-правової безпеки.

Логічно та послідовно розкрито функціональне навантаження системи організаційно-правової безпеки підприємства за допомогою представленого порядку та процедурного забезпечення з одночасним використанням інструментарію стратегічного управління, методів економічної діагностики результативності діяльності підприємства. Запропоновано стратегічні можливості суб'єкта агробізнесу, які окреслені організаційно-правовими векторами розвитку за допомогою ринкового позиціонування та стратегічного партнерства.

Особливо слід відмітити схему превентивного управління організаційно-правовою безпекою суб'єктів аграрного бізнесу, яка відрізняється поєднанням кількісного та якісного аналізу впливу некерованих та керованих загроз зовнішнього середовища та сфер ментальної карти, яка передбачає реалізацію функцій управління відповідно процесу із виокремленням дій щодо бюджетування реалізації обраних стратегій.

Наукові результати, які винесені автором на захист дисертації в стислому вигляді відображають як зміст роботи, так і загальний методологічний підхід в обґрунтуванні концептуальних основ та мети дослідження.

Структура і зміст дисертаційної роботи

Дисертаційна робота є завершеним науковим дослідженням яке складається із вступу, п'яти розділів, висновку, списку використаних літературних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 376 сторінок комп'ютерного тексту.

Теоретична і практична цінність положень, результатів та висновків дисертаційної роботи

Отримані в процесі дослідження наукові положення, висновки та рекомендації, є вагомим внеском у розвиток теоретико-методологічних і практичних засад організаційно-правової безпеки суб'єктів аграрного бізнесу.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що вони носять прикладний характер і можуть бути використані відповідними органами на різних рівнях управління при формуванні стратегій управління організаційно-правовою безпекою аграрних підприємств. Окремі пропозиції

автора використані у практичній діяльності аграрних підприємств та в навчальному процесі.

Повнота викладу основних результатів дисертації у наукових виданнях

Результати дисертації відображені у 30 наукових публікаціях (12 одноосібних), в тому числі: 23 статтях у наукових фахових виданнях, 3 статтях у зарубіжних наукових періодичних виданнях, які входять до наукометричних баз Scopus та Web of Science, та 4 публікаціях у інших виданнях.

Кількість та обсяг друкованих праць відповідають встановленим вимогам щодо публікації основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук.

Для виконання роботи була залучена, проаналізована і використана велика кількість літературних джерел. З проблем дослідження у роботі використано наукові та статистичні дані України та зарубіжних країн. Разом з тим дослідження базується на великій кількості нормативно-правових джерел України.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи:

1. У формулюванні предмету дослідження мова йде про сукупність теоретичних і методологічних засад формування та імплементації інтегрованих систем управління організаційно-правовою безпекою господарюючих суб'єктів агробізнесу для забезпечення їх стійкого розвитку та нівелювання внутрішніх й зовнішніх загроз. Можна зробити висновок, що досліджувалися лише їх генерування та імплементація. Завданнями роботи визначено також розробку механізму організаційно-правової безпеки суб'єкта аграрного бізнесу з урахуванням необхідності запровадження відповідних організаційних змін в системі їх менеджменту, що слід було б зазначити в формулюванні «предмету дослідження».

2. Не зрозуміло, у чому полягає сутність новизни, яка представлена у категорії «удосконалено» стосовно типології загроз та ризиків за цільовими об'єктовими ринками через використання діагностики тріади: ідентифікація можливостей, аналіз стратегічних намірів, дослідження ринкового середовища з метою формування стратегічного простору та конфігурації господарюючого суб'єкта, тим більш що ринки існують самі по собі, і слід вказати чим відрізняється пропоноване від існуючого.

3. Поставлене завдання визначення впливу на інтегровану систему безпеки організаційно-правових форм й форм власності та дослідження результативних умов функціонування досліджуваних підприємств носить більшою мірою декларативний характер, а проведене дослідження слід було б доповнити розширенням теоретичного базису проведеного групування.

4. Пропонована в дисертації модель функціонування інтегрованих систем управління організаційно-правовою безпекою з використанням сучасного інструментарію теорії менеджменту має певні недоліки. Ця сукупна модель не що інше як алгоритм, складовими якого є визначені окремі моделі стратегічного управління з виокремленням організаційного, правового та інтегрованого блоку для формування механізму управління.

5. Потребує уточнення причина невідповідності отриманих результатів ефективності функціонування окремих досліджуваних підприємств до середніх на внутрішньому ринку через значні коливання результатів, що, можливо, спричинено саме їх організаційно-правовою формою.

6. В дисертації ведеться мова про особливості формування стратегічних зон ризиків, втім, немає чіткого визначення, як самих зон, так і їх особливостей.

7. Не зрозуміло, чому при діагностиці тріади (ідентифікації можливостей, аналізу стратегічних намірів, дослідження ринкового середовища), можливим є проведення компонування загроз та ризиків лише за цільовими об’єктовими ринками. В дослідженні увага приділялась саме розподілу компонентів нівелювання ризиків та загроз на обмежуючі, стимулюючі та результуючі для діагностування потенціалу та запровадження можливих організаційних змін. Але не враховані інші методичні підходи та класифікації, визначені в попередніх розділах.

8. Окреслені стратегії інтегрованої системи управління організаційно-правовою безпекою підприємства з визначеним змістовним наповненням, представлені в третьому розділі, є сукупністю окремих напрямів розвитку підприємства, які слід більшою мірою обґрунтувати в контексті предметно-об’єктної сфери дослідження, а також обґрунтувати вибір саме обраної базової стратегії.

Відповідність роботи діючим вимогам

Дисертація написана українською діловою мовою, оформлена у повній відповідності з нормами і правилами, які відповідають вимогам вказаного

Порядку, є завершеною науково-дослідною роботою, виконана на високому науково-теоретичному рівні. Зміст реферату відповідає змісту дисертаційної роботи. Аналіз основного тексту роботи та його перевірка з використанням електронних засобів не виявив ознак використання неправомірних текстових запозичень, а також інших фактів порушення діючих вимог щодо дотримання приципів академічної доброчесності при підготовці та представленні результатів дослідження.

Загальний висновок

Дисертація Берези Валерія Володимировича на тему: «Інтеграція механізмів та систем управління організаційно-правовою безпекою в менеджмент суб'єктів аграрного бізнесу: теорія, методологія, практика» є завершеним, самостійно виконаним науковим дослідженням, у якому отримано нове вирішення складної наукової проблеми.

Дисертація Берези Валерія Володимировича «Інтеграція механізмів та систем управління організаційно-правовою безпекою в менеджмент суб'єктів аграрного бізнесу: теорія, методологія, практика» відповідає діючим вимогам, що встановлені до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук у відповідності з пп. 7, 8 та 9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року № 1197, а її автор – Береза Валерій Володимирович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Опонент:
доктор економічних наук, професор,
проректор з науково-педагогічної роботи,
розвитку економіки та інфраструктури
Державного біотехнологічного
університету **Аркадій МИКИТАСЬ**

Підпис Аркадія Микитася
ЗАСВІДЧУЮ
Керівник відділу діловодства ДБТУ